

## Scenariusz do lekcji historii

### Tytuł: **Z ziemi węgierskiej i litewskiej do Polski - Jadwiga Andegaweńska i Jagiello – początki dynastii Jagiellonów**

#### **Cele lekcji:**

- uczeń zna tło historyczne omawianych zdarzeń;
- uczeń zna pojęcie unii;
- rozumie, na jakich zasadach opierał się związek zawarty w 1339 r. w Wyszehradzie i w 1385 r.;
- wie, jakie były postanowienia obydwu unii;
- wskazuje na przyczyny, które doprowadziły do unii i skutki powstałe po zawiązaniu unii;
- dostrzega znaczenie unii jako związku łączącego narody (w przeszłości i obecnie).

#### **Formy pracy:**

- zbiorowa jednolita
- praca w grupach ( dwu-, lub trzyosobowych)
- indywidualna jednolita

#### **Metody pracy:**

- lekcje muzealne i lekcje żywej historii (zwiedzanie miejsc, w których toczyły się wypadki związane z poruszonymi w temacie wydarzeniami: Wyszehrad, Buda, Koszyce, Krewa, Kraków, Troki, Wilno – o ile jest to możliwe);
- prace z tekstem źródłowym;
- praca z mapą;
- elementy burzy mózgów.

#### **Środki dydaktyczne:**

Mapy, atlasy, mapa ścienna, Internet, teksty źródłowe, tekst do analizy, słownik pojęć (unia personalna, unia realna), Poczet Królów Polskich Jana Matejki.

## Przebieg lekcji:

### 1. Czynności organizacyjne

Nauczyciel: Na lekcji poprzedzającej, jako pracę domową rozdziela zadania uczniom dla indywidualnej pracy.

Sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji.

### 2. Wprowadzanie do tematu.

a) Jeśli udało się fizycznie zacząć od Wyszehradu to wspaniale (zaczynamy od Fellegvár - Zamek Górny), jeśli nie to mamy link <https://pl.wikipedia.org/wiki/Wyszehrad>.

Nauczyciel wykorzystuje uczniów prelegentów do wprowadzenia do tematu.

b) dyskusja na temat pojęcia „unia”

- Z czym kojarzy się pojęcie unii? (np.: unia oznacza wspólnotę lub związek dwóch, albo więcej państw, zawarty w celu osiągnięcia korzyści politycznych lub gospodarczych.)  
<http://synonim.net/synonim/unia>

- Podajcie przykłady, w jakim celu państwa tworzą unię? (wspólna pomoc, dzięki połączeniu zwiększenie roli na polu politycznym, współpraca)

Przykład najświeższej unii (Unia Europejska) - przejście do Czwórki Wyszehradzkiej.

**Grupa Wyszehradzka (V4)** – nieformalne zrzeszenie czterech państw Europy Środkowej – Polski, Czech, Słowacji i Węgier, którego celem jest pogłębianie współpracy między tymi krajami, w początkowej fazie w szczególności w kwestiach przystąpienia do struktur Unii Europejskiej i NATO. Powołane w 1991 roku przez trzy państwa (Polskę, Węgry i Czechosłowację) tworzące tzw. **Trójkąt Wyszehradzki**. W późniejszym czasie, wskutek rozpadu Czechosłowacji (1 stycznia 1993 r.), członkami grupy stały się Czechy i Słowacja. Jediną instytucją grupy jest Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (International Visegrad Fund). Od 2016 roku w dniu 15 lutego obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Wyszehradzki.

Miejsce spotkania nawiązywało do spotkań królów Polski, Czech i Węgier w Wyszehradzie w 1335 roku i 1338 roku.

Uczniowie: swobodne wypowiedzi na powyższe tematy.

Wnioski: Unia zbliża do siebie narody, jednoczy, uczy tolerancji, a zarazem wzbogaca kraje kulturowo.

c) przypomnienie przypadków spotkania na Zamku w Wyszehradzie w 1338 roku w myśl, której Karol Robert i Kazimierz Wielki uzgodnili, że jeśli Kazimierz nie będzie miał męskich potomków, to na tronie polskim zasiądzie syn Karola Roberta Ludwik Andegaweński. Umowa ta została

uzupełniona w 1355 roku w Budzie, gdzie następstwo po Ludwiku zostało ograniczone do jego męskich potomków. Na skutek tego zaistniała pierwsza **unia personalna** tych dwóch krajów od momentu przejścia tronu polskiego przez Ludwika Węgierskiego (1370-1382). Połączyła ona oba kraje osobą wspólnego władcy, stąd jej nazwa „personalna”.

W 1374 roku nastąpił generalny układ, ujęty na piśmie i zatwierdzony. Stało się to w Koszycach, dnia 17 września. Król zobowiązał się obniżyć szlachcie podatki do dwóch groszy rocznie z łanu kmiecego. Było to ustępstwo olbrzymie, bo Kazimierz brał groszy dwanaście, tym większe, że na wszelkie podniesienie podatków trzeba było odtąd zgody całej szlachty. Inne postanowienia paktu koszyckiego głosiły, że prawo do piastowania urzędów ziemskich przysługuje wyłącznie szlachcom danej dzielnicy, starostami zaś mogą zostawać tylko Polacy. Nie wolno było monarsze tworzyć w państwie lenn książęcych ani powierzać cudzoziemcom ważniejszych twierdz. To wszystko stało się na żądanie samej szlachty. Akt koszycki jest niezbitym dowodem jej dbałości o własne przywileje, lecz świadczy jednocześnie, że troska o interesy państwa wcale nie była rycerstwu obca. Treść układu z siłą podkreślała jedność królestwa i jego narodowy charakter. W średniowieczu, kiedy tyle znaczyły odrębności dzielnicowe, był to przejaw bardzo ważny i dodatni. Przywilej koszycki nadany został całej szlachcie polskiej, już zupełnie wyodrębnionej w osobny stan. Duchowieństwo trwało na razie w opozycji i dopiero w kilka lat później, dzięki pilnym zabiegom i zdolnościom dyplomatycznym biskupa Zawiszy z Kurozwęk, przyjęto postanowienie koszyckie. Dynastia osiągnęła cel swych dążeń. Polacy zgodzili się przekreślić umowę z 1355 roku i uznać dziedziczne prawa córek Ludwika, mianowicie tej, która on sam, jego matka lub żona wyznaczą.

d) zapowiedź tematu

Nauczyciel:

Dziś na lekcji poznamy okoliczności powstania najbardziej efektywnie rządzącej dynastii w Polsce, która doprowadziła do rozwoju wielonarodowej potęgi w Europie na przełomie XIV i XVI wieku.

### **Początki dynastii Jagiellonów**

Uczniowie: zapisują temat do zeszytu

### **3. Realizacja tematu**

a) analiza podanych tekstów z punktu widzenia przyczyn, które doprowadziły do zawarcia unii i skutków jakie wywarła na rozwój państwa

Uczniowie: Analiza tekstu w parach, odszukiwanie argumentów przemawiających za potrzebą zawarcia unii, kreatywne tworzenie argumentów domyślnych, nie umieszczonych w tekście (burza mózgów). Zapis na tablicy i do zeszytu.

Skutki zawarcia unii: podział na grupy i zawody, która grupa szybciej wymieni wszystkie pozytywne zmiany, które zaszły po zawarciu unii. Zapis na tablicy i do zeszytu.

## Tekst do analizy

### **Tło historyczne unii w Krewie i objęcia tronu królewskiego przez Jadwigę Andegawęńską i wielkiego księcia litewskiego Jagiełłę.**

Po śmierci Ludwika nastąpiło dwuletnie bezkrólewie (1382-1384). Wielkopolanie zebrani na zjeździe w Radomsku koło Częstochowy, zażądali, aby zostały dotrzymane ustawy koszyckie, a więc, aby królową polską została ta córka Ludwika, która w Polsce przebywać będzie na stałe. Tymczasem Maria, wbrew pierwotnym planom została wyniesiona na tron węgierski, a z wysłaniem Jadwigi zwlekano. W Polsce powstało zamieszanie. Utworzyły się trzy stronnictwa, z których jedno było nadal za Marią, drugie żądało Jadwigi, trzecie zaś pragnęło wysunąć na tron Piasta z linii mazowieckiej, Ziemowita IV. Doszło do wojny domowej. Zwyciężyło stronnictwo Jadwigi i po przybyciu jej do Polski oraz koronacji (w 1384 roku) została ona powszechnie przyjęta.

Interes państwa polskiego wymagał połączenia z Litwą. Tak więc, dnia 14 sierpnia 1385 roku doszło do **unii personalnej**, podpisanej w jednym z miast Litwy, w Krewie zawartej między Królestwem Polskim a Wielkim Księstwem Litewskim, na mocy której Jagiełło zobowiązał się przyłączyć Litwę do Polski, przyjąć chrzest, zgodnie z aktem unii miał schryścianizować całą Litwę co warunkowało przejście Litwy na chrześcijaństwo obrządku zachodniego, a wszystko w zamian za rękę polskiej królowej, Jadwigi. Równocześnie powstawała szansa, że połączone państwo wspólnymi siłami skutecznie przeciwstawi się agresywnej polityce państwa krzyżackiego.

Jadwiga zaręczona była wcześniej z księciem austriackim Wilhelmem Habsburgiem. Za zezwoleniem papieskim doszło do zerwania zaręczyn z Wilhelmem. Jagiełło był w latach 1377-1381 Wielkim Księciem Litewskim. Był on synem Olgierda Giedyminowicza. Jagiełło przyjął na chrzcie imię Władysław, a biorąc ślub z Jadwigą został i on koronowany królem polskim (tak Polska posiadała dwoje władców) i w ten sposób rzeczywiście powstała unia personalna Polski z Litwą i realizowały się postanowienia z Krewy. Unia polsko-litewska stanowiła nowy etap zarówno dla Polski, jak i dla Litwy, dawała szanse rozwoju dla obydwu tych państw, przemieszanie się obydwu kultur, wzmocnienie pozycji na arenie międzynarodowej.

Dzięki decyzji Jadwigi unia dwóch państw: Polski i Litwy, stała się równocześnie unią trzech narodów: polskiego, litewskiego oraz należącego w owym czasie do Litwy ruskiego. Zjednoczenie polsko-litewskie stało się jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach zachodniej cywilizacji europejskiej, ponieważ jej granice zostały rozszerzone poza Polskę daleko na wschód, choć Ruś od końca X wieku pozostawała przy wierze chrześcijańskiej, ale obrządku bizantyjskiego.

Jednocześnie zaistniałe na Węgrzech walki o tron spowodowały, że Polska odzyskała Ruś Halicką(1387), a kraje dolnego dorzecza Dunaju, znajdujące się dotychczas w sferze wpływów węgierskich, dobrowolnie złożyły hołd Polsce, stając się jej ziemiami lennymi( Mołdawia-1387, Wołoszczyzna 1389 i Besarabia 1396).

W 1397 roku Władysław Jagiełło dokonał chrztu narodu litewskiego.

Jadwiga wraz z mężem dbała o rozwój religii oraz oświaty. Królowa zmarła młodo, przy porodzie swojego pierwszego dziecka, w 1399 roku. Umierając przeznaczyła swoje kosztowności na odnowę zaniedbanej po śmierci Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej. Dzięki temu oraz dalszym staraniom Jagiełły, w wyniku których Akademia, za zgodą papieską, uzyskała prawa brakującego uprzednio wydziału teologicznego, uczelnia stała się ośrodkiem naukowym promieniującym na całą Europę Środkową, zwanym odtąd **Akademią Jagiellońską**.

## Tekst źródłowy

### Umowa w Krewie z 14 sierpnia 1385 r.

*My Jagiełło z łaski Bożej Wielki Książę Litwy i Rusi pan i dziedzic przyrodzony podajemy do wiadomości wszystkim, [...] jako dostojny książę Jagiełło, Wielki Książę Litewski [...], wyprawił uroczyste poselstwo do panów ziemian Polski, a potem też do jego królewskiej wysokości. [...] Jako liczni cesarze, królowie i książęta rozmaici pragnęli z tym Wielkim Księciem Litewskim, życzyli sobie i radzi byli wejść w związki wieczyste powinowactwa, a co Bóg wszechmocny zachował dla osoby tejże najjaśniejszej królowej. Toteż, najjaśniejsza pani, niechaj Wysokość Wasza przyjmie do tak wielce zbawiennego związku tegoż pana Jagiełłę, Wielkiego Księcia, na syna, a najjaśniejszą księżnę Jadwigę, córkę waszą najdroższą. Królową Polski, niechaj poślubi na prawą swą małżonkę. A sądzymy, że z tego wyniknąłaby chwała Boża, dusz zbawienie, ludziom zaszczyt i wzmożenie państwa. Skoro zaś to, co przyrzeczono dojdzie do przewidzianego końca, natenczas pan Jagiełło, Wielki Książę z wszystkimi braćmi swymi jeszcze nie ochrzczoneymi, krewniakami, szlachcicami, ziemianami z wyższymi i najniższymi w swoich krajach zamieszkałymi, wiarę świętego, rzymskiego Kościoła przyjąć zamierza, pragnie i życzy sobie. [...] Dla sprawy tej utwierdzenia, dla pewności i ubezpieczenia tenże Jagiełło Wielki Książę przyrzeka wszystkie skarby swe złożyć i wydać na odzyskanie strat państw obojga, tak Polski, jak i Litwy. A tylko, jeżeli taż pani Węgier córkę swą Jadwigę, królowę polską przyrzeczoną, odda mu w małżeństwo.*

### a) analiza tekstu źródłowego

Uczniowie: czytają tekst indywidualnie lub wybrana osoba czyta głośno.

**b) nauczyciel zadaje pytania:**

1. Jakie były przyczyny umowy w Krewie? Odpowiedz na podstawie powyższych tekstów.
2. Określ zobowiązania każdej ze stron.
3. Oceń na podstawie wiedzy tekstów, jakie były bezpośrednie konsekwencje umowy dla Polski i Litwy.

**Ad. 1.** Z tekstu źródłowego wynikają jedynie motywy dynastyczne – małżeństwo Jagiełły z Jadwigą i religijne – chrzest Litwy. Wspomniane jest też wydatkowanie skarbów Jagiełły na rzecz odzyskanie ziem utraconych przez oba kraje. W efekcie połączenie Polski i Litwy ma dać (co można uznać także za po dane przyczyn umowy) *„chwałę Bożą, dusz zbawienie, ludziom zaszczyt i wzmożenie (wzrost potęgi) państwa”* oraz wzrost znaczenia polskiego Kościoła.

Tekst do analizy dostarcza innych przyczyn:

- a) potrzeba zjednoczenia sił w walce z Zakonem Krzyżackim,
- b) odebranie Krzyżakom pretekstu do najazdów na Litwę jako państwo pogańskie,
- c) możliwość wspólnej dalszej ekspansji na Ruś,
- d) wzajemne korzyści gospodarcze ( np.: wymiana handlowa pomiędzy miastami)
- e) awans cywilizacyjny Litwy,
- f) oczekiwanie chwały z pokojowego przeprowadzenia chrystianizacji Litwy dla Jadwigi i Polski.

**Ad. 2.** Zobowiązania strony polskiej:

- a) Jagiełło poślubi Jadwigę (zerwanie narzeczeństwa z Wilhelmem, arcyksięciem Austrii),
- b) Jagiełło zostanie królem połączonych państw.

Zobowiązania Jagiełły:

- a) przyjęcie chrztu i chrystianizacja Litwy,
- b) przyłączenie czy też połączenie („applicare”) Litwy z Polską,
- c) przeznaczenie swych środków materialnych („wszystkich skarbów”) na odzyskanie ziem utraconych („strat państw obojga”),
- d) spłacenie długu królowej Węgier (matki Jadwigi – Elżbiety), czyli odszkodowania za zerwane zaręczyny z Maksymilianem,

e) przywrócenie wolności Polakom będącym w litewskiej niewoli.

**Ad. 3.** Bezpośrednie konsekwencje to:

- chrzest Jagiełły (imię Władysław) i jego dworu,
- ślub Jadwigi z Władysławem Jagiełłą,
- koronacja Władysława Jagiełły na króla Polski a Jadwigi na królową,
- chrzest Litwy (1386 lub 1387) jako początek procesu chrystianizacji,
- rozszerzenie granic Polski.

Rzeczpospolita stała się krajem o wielonarodowej strukturze społecznej oraz pomostem pomiędzy Zachodem a Wschodem

### **c) praca z mapą**

Uczniowie pokazują jak przebiegać będą granice organizmu politycznego, który powstał. Wskazują na mapie ściennej, potem zaznaczają na własnych mapkach(przygotowanych przez nauczyciela lub przez wyznaczonego ucznia).

## **4. Podsumowanie lekcji**

Proponuję bez zadawania pytań, inwencja własna uczniów. Zapisują na karteczkach własne uwagi i później występują na forum klasy i dzielą się uwagami i spostrzeżeniami.

## **5. Ocena pracy uczniów**

Pochwała słowna, wpisanie ocen dla najbardziej aktywnych.

Jako praca domowa zaproponowanie przygotowanie inscenizacji . nauka przez dobrą zabawę!

Autorka scenariusza:

Alina Papiewska-Csapó, nauczycielka języka polskiego w Ogólnokrajowej Szkole Polskiej na Węgrzech.

---

Scenariusz lekcji został opracowany podczas realizacji projektu „**Różne kultury – jedna tożsamość**”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z programu ERASMUS+.

Partnerzy projektu: Fundacja „Dla Polonii”, Macierz Szkolna na Litwie i Ogólnokrajowa Szkoła Polska na Węgrzech.

Informacje o projekcie i konspekty lekcji znajdziesz na portalu <http://e-akademia.net/>

Materiały udostępniane na licencji



---

## RÓŻNE KULTURY – JEDNA TOŻSAMOŚĆ

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Erasmus+



Erasmus+